

Asia: VN/11137/2021-STM-17

Lausuntopyyntö neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta annetun valtioneuvoston asetuksen (338/2011) muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaali- ja terveysministeriö

lausuntopalvelu.fi

VN/11137/2021-STM-17

Lausunto neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta annetun valtioneuvoston asetuksen (338/2011) muuttamisesta

Opetushallitus pitää pääosin hyvänä ja tarpeellisena esitettyjä päivityksiä ja täsmennyksiä valtioneuvoston asetukseen koskien neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoa sekä lasten ja nuorten ehkäisevään suun terveydenhuoltoa.

Opetushallituksen huomiot ja esitykset täsmennettävistä kohdista

Opetushallitus pyytää kiinnittämään huomiota asetuksen 3 § Opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetut opiskelijat ja esittää lisättäväksi luetteloon lain tutkintoon valmistavasta koulutuksesta (1215/2020). Tutkintoon valmistavassa koulutuksessa opiskelevat oppivelvolliset ja muut valmistavaa koulutusta tarvitsevat. Tutkintoon valmistava koulutus on korvannut aiemmat ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen, lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen ja perusopetuksen lisäopetuksen.

Nyt ehdotetussa asetuksen 4 §:ssä terveystarkastusten ja niiden perusteella tehtävän suunnitellun terveysneuvonnan on muodostettava suunnitelmallinen yksilön ja perheen tarpeisiin vastaava kokonaisuus. Palveluja järjestettäessä on kiinnitettävä huomiota myös lapsen ja nuoren kehitysympäristöihin. Opetushallitus näkee tärkeänä, että lasten ja nuorten koulunkäynti-/opiskelukykyisyyden tukemiseksi terveysneuvonta ulottuisi järjestelmällisesti kaikkiin hänen kasvuympäristöihinsä huomioiden erityisesti kotiolot, molemmat huoltajat tai heidän sijaisenaan toimivat. Terveystarkastuksissa havaitut puutteet lapsen ja nuoren kasvu- ja kehitysympäristössä tai epäily puutteista tulisi ohjautua järjestelmällisesti tarvittaviin muihin terveyspalveluihin, kuten mielenterveys- ja päihdepalveluihin, sekä sosiaalihuoltoon.

Terveysneuvonnassa tulisi aina huomioida myös lapsen edun ensisijaisuus. Mitä varhaisemmassa vaiheessa lapsi saa tukea, sitä paremmin pystytään ennaltaehkäisemään vaikeuksien lisääntyminen kasvun ja oppimisen polulla varhaiskasvatuksesta lähtien.

Nyt ehdotetussa 5 § on maininta siitä, että olisi pyrittävä selvittämään määräaikaista terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarve. Opetushallitus toteaa, että määräaikaisten terveystarkastukset ovat lapsen ja nuoren kehittymisen ja terveydentilan seuraamisen, tuen ja hoidon kannalta tärkeitä. Määräaikaisten terveystarkastukset ovat tärkeitä koulunkäynti- ja opiskelukykyisyyden arvioinnissa ja tuen kokonaisvaltaisessa järjestämisessä. Tarkastuksista pois jäävien lasten kohdalla olisikin tärkeää olla valtakunnallisesti selkeästi linjatut toimenpiteet siinä, miten tämän asetuksen tarkoitus toteutuisi yhdenvertaisesti kaikkia lapsia ja nuoria koskien.

Lisäksi Opetushallitus toteaa, että määräaikaistarkastuksista tehtävät koosteet antavat tärkeää tietoa koulujen ja oppilaitosten kehittämiseen. Vastaavat tiedot olisivat tärkeitä myös neuvoloissa tehtävistä tarkastuksista.

Nyt ehdotettua 7 § kohtaa ”laajaan terveystarkastukseen sisällytettäisiin huoltajan kirjallisella suostumuksella varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen henkilökunnan tai koulun opettajan arvio lapsen tai oppilaan oppimisesta, kehityksestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa tai koulussa” tulisi täsmentää. Opettajan arvion antaminen lapsen tai oppilaan oppimisesta olisi täsmennettävä niin, että pykälässä tai sen perusteluissa tieto oppimisesta painottuu oppimista estäviin yksilöllisiin tai ympäristöön liittyviin tekijöihin. Opettajan tekemää laajempaa oppimisen arviointia ei tässä yhteydessä tarvita. Oppimisen tuen tarvetta havainnoivat ja arvioivat opettajat ja erityisesti erityisopettajat. Arviointi tehdään yksilöllisesti ja monialaisesti. Opetushallitus on havainnut, että lapsen ja oppilaan tuen arviointiin terveydenhuollossa on vaihtelua ja jonoja. Lääkärin, terveydenhoitajan ja psykologin tulisi aina tarpeen ilmetessä ohjata lapsi, oppilas ja opiskelija oppimisen tuen arviointiin liittyen tarvittaviin terveydenhuoltopalveluissa tehtäviin lisäarviointeihin, ja sieltä edelleen koulunkäyntikykyä ja opiskelukykyä edistävään hoitoon ja terapiaan lapsen ja nuoren edun mukaisesti. Lapsella, oppilaalla ja opiskelijalla tulisi olla niihin subjektiivinen oikeus.

Opetushallitus esittää, että 7 §:ssä mainitaan erikseen lapsen, oppilaan ja opiskelijan koulunkäynnin tuen tarve ja juurisyiden selvittäminen. Tarpeen havaitsee useimmiten opettaja, ja lapsen sekä oppilaan tuen tarpeeseen vastataan varhaiskasvatuksessa, koulussa ja oppilaitoksessa erilaisin toimin viivyttämättä, mutta juurisyyt koulunkäynnin tuen tarpeeseen tulisi selvittää ja arvioida ensisijaisesti opiskeluhuoltopalveluissa, ml. koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa, ja muissa sosiaali- ja terveystalpalveluissa.

Lisäksi olisi tarpeen selventää 7 § käytettyä käsitettä ”hyvinvointi”. Neuvolassa, koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa tulisi olla käytettävissä tiedot, jotka ovat tarpeellisia lapsen, oppilaan tai opiskelijan terveyttä koskevan neuvonnan, ohjauksen sekä sairaanhoidon tai tuen tarpeen arvioimiseksi sekä niiden järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Pykälän perusteluissa tulisi täsmentää, mitä tarkoitetaan hyvinvointia koskevilla tiedoilla ja mitä koulun tai oppilaitoksen avainhenkilöiltä odotetaan tässä asiassa. Opettajan tai muun henkilökunnan arvio koulupäivään liittyvistä oppilaan ja opiskelijan hyvinvoinnin ja turvallisuuden tarpeista, kuten toistuvista myöhästelyistä, häiriökäyttäytymisestä, käytöksen muuttumisesta, oppimateriaalien toistuvista puuttumisista, kiusaamisesta, häirinnästä, syrjinnästä tai väkivallasta, päihteiden tai tupakkatuotteiden käytöstä tai epäilystä, kouluruokailuun osallistumisesta, voisivat olla tietoja, joita käytetään laajassa terveystarkastuksessa. Vastaavasti varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa epäsäännöllinen läsnäolo ja muutokset lapsen käyttäytymisessä sekä kiusaaminen ja väkivaltainen käytös huomioitaisiin terveystarkastuksissa.

Nyt ehdotettuun 11 § olisi tarpeen lisätä neuvolan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkärin, terveydenhoitajan/ kätilön sekä psykologin velvollisuus lähettää lapsi, oppilas ja opiskelija terveyttä koskeviin tarpeellisiin tutkimuksiin, ja tutkimustulosten selvittyä velvollisuus lähettää lapsi, oppilas ja opiskelija terveydenhuoltoon hoitoon tai terapiaan.

Nyt ehdotetussa 13 § terveysneuvonta ja terveystarkastukset olisi järjestettävä siten, että alle kouluikäisen lapsen, oppilaan, opiskelijan ja perheen erityisen tuen tarve tunnistetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tarpeenmukainen tuki järjestetään viiveettä. Erityisen tuen tarve on selvitettävä, jos lapsella, oppilaalla, opiskelijalla ja hänen perheessään tai ympäristössään on tekijöitä, jotka voivat vaarantaa tervettä kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Opetushallitus toteaa, että erityisen tuen tarpeessa voi olla kyse myös koulunkäynnin tuen tarpeesta. Asetuksessa tulisi selkeästi mainita neuvolan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon rooli kasvatuksen ja tuen tarpeen juurisyiden selvittämisessä. Erityisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja toteuttamiseksi olisi tärkeää mainita neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimesta lapselle ja nuorelle tarpeelliset lisäkäynnit ja kotona tehtävät käynnit, sekä yhteistyö sosiaalihuollon kanssa.

Opetushallitus kannattaa lisäystä 16 § seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden osana seksuaaliterveysneuvontaa, mutta kaipaä täsmennystä, mitä pykälässä tarkoitetaan ”näihin liittyvillä seikoilla”. Opetushallitus ehdottaa lauseen muotoiluksi seuraavaa: Seksuaaliterveysneuvonnassa tulee huomioida ja siihen tulee sisällyttää seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus.

Länsikallio Riina
Opetushallitus